

V. ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Δ. Ο ΠΑΡΕΥΞΕΙΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΝ 19ο ΚΑΙ ΤΟΝ 20ό ΑΙΩΝΑ

1. ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Η πρόταση του Ελευθερίου Βενιζέλου για το Ποντιακό Ζήτημα

Ο Βενιζέλος πίστευε ότι η πιο ρεαλιστική λύση για το ζήτημα του Πόντου ήταν η ενσωμάτωσή του στο υπό ίδρυση αρμενικό κράτος, για να σωθούν οι Έλληνες από το δυσοίωνα μέλλον που διαγραφόταν με την παραμονή τους στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Γι' αυτό με υπόμνημά του στις 30 Δεκεμβρίου 1918, πρότεινε να παραχωρηθεί ο Πόντος στο αρμενικό κράτος, που επρόκειτο να συσταθεί. Η πρόταση αυτή βρήκε διαμετρικά αντίθετους τους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι, με δικαιολογημένο αίσθημα πικρίας, άρχισαν να διαμαρτύρονται έντονα. [...]

Οι διαμαρτυρίες των Ελλήνων του ιστορικού Πόντου, των Παρευξείνιων χωρών, της Αμερικής, της Αλεξανδρείας, της Ευρώπης και κυρίως της Ελλάδας, καθώς και οι εποικοδομητικές συζητήσεις του πρωθυπουργού με τον μητροπολίτη Χρυσάνθο και Κ. Κωνσταντινίδη διαφοροποίησαν την πολιτική της κυβέρνησης Βενιζέλου. Με την πειθώ που διέθετε ο μητροπολίτης και τα ισχυρά διπλωματικά εθνολογικού χαρακτήρα έγγραφα που παρουσίασε στον πρωθυπουργό κέρδισε την απόλυτη εμπιστοσύνη του, ώστε να του αναθέσει εν λευκώ να χειριστεί το θέμα του Πόντου στο Παρίσι ενώπιον των αρχηγών των κρατών της Συνδιάσκεψης. Ο πρωθυπουργός λίγο νωρίτερα με δύο τηλεγραφήματα, στις 21 Ιανουαρίου και 7 Φεβρουαρίου, είχε προσπαθήσει να δικαιολογήσει τους λόγους, για τους οποίους είχε πάρει αυτή την απόφαση.

«Γνωρίζω ότι οι Πόντιοι δεν αποδέχονται την εν τω υπομνήματί μου προς Συνδιάσκεψιν υπόδειξιν όπως βιλαέτιον Τραπεζούντος περιληφθή αρμενικόν κράτος. Και είμαι πρόθυμος να αναγνωρίσω τούτο, διότι δεν νομίζω έχω δικαίωμα επιβάλλω αυτοίς λύσιν, ην αποστέρουσιν. Αλλά παρακαλώ εξηγήσατε αντιπροσώποις αυτών

ποίαι σκέψεις με ήγαγον εις διατύπωσιν υπομνήματός μου. Αξίωσις όπως ιδρυθή ίδιον κράτος Πόντου δεν νομίζω έχει ελπίδας επιτυχίας. Τοσούτω μάλλον καθόσον οι διατυπώσαντες αξίωσιν ταύτην υπεστήριξαν ύπαρξιν 2 εκατομμυρίων Ελλήνων εις Πόντον ήτις υπερβολική διέθεσε κακώς Συνδιάσκεψιν. Δύο λύσεις επομένως υπολείπονται πρακτικώς. Παραμονή εις τουρκικόν κράτος ή υπαγωγή εις αρμενικόν. Το πρώτον δύναται θεωρηθεί ανταποκρινόμενον εις μεγαλοπράγματα πολιτικήν αλλά έχει κινδύνους δι' ασφάλειαν Ελλήνων Πόντου, διότι υπολειφθησόμενον Τουρκικόν Κράτος ενδέχεται ακολουθήσει πολιτικήν εκτουρκισμού. Διά τούτο κρίνω συμφερότερον δι' Έλληνας το να περιληφθώσιν εις αρμενικόν κράτος όπερ παρά το όνομά του δεν θα έχη πλειοψηφίαν Αρμενίων, αλλά θα είναι κράτος μεικτού πληθυσμού όπου ελληνισμός Πόντου μετά ελληνισμού Κιλικίας, ίσως δε και Καππαδοκίας θα παίζουσιν σπουδαιότατον ρόλον [...]

Φωτιάδης, Κ., *Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου*, εκδ. Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα 2004, σ. 242-244

ΕΡΩΤΗΣΗ: Στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης του Παρισιού, με την οποία έληγε και τυπικά ο Α΄ Παγκόσμιος πόλεμος, συζητήθηκε, μεταξύ άλλων, και η τύχη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αμφιταλαντεύτηκε στο θέμα της ίδρυσης ή μη ανεξάρτητου ποντιακού κράτους. Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και το παράθεμα που σας δίνεται, να περιγράψετε τη θέση του Ελ. Βενιζέλου στο Ποντιακό Ζήτημα, καθώς και τις αντιδράσεις του ποντιακού ελληνισμού.

Α. ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΑ

Α.1. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΟΣ / ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ

- Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, με υπόμνημά του, πρότεινε να παραχωρηθεί ο Πόντος στο υπό σύσταση Αρμενικό κράτος.
- Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατέληξε στην προαναφερθείσα πρότασή του, διότι:
 - θεωρούσε ότι δεν μπορούσε να ιδρυθεί ποντιακό κράτος, καθότι οι Μεγάλες Δυνάμεις ήταν αντίθετες στη σύστασή του,
 - εκτιμούσε ότι το μέλλον του ποντιακού ελληνισμού ήταν δυσόιωνα στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας,
 - προέβλεπε ότι το τουρκικό κράτος που θα εδημιουργείτο μετά την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας θα ακολουθούσε μια πολιτική εκτουρκισμού των λαών που θα παρέμεναν στην επικράτειά του.
- Οι Πόντιοι δεν αποδέχθηκαν την πρόταση του Ελ. Βενιζέλου.
- Ο Ελ. Βενιζέλος έγινε αποδέκτης θύελλας διαμαρτυριών από τους Έλληνες του ιστορικού Πόντου, των Παρευξείνιων χωρών, της Αμερικής, της Αλεξάνδρειας, της Ελλάδας.

- Τις θέσεις των Ποντίων για ξεχωριστό ποντιακό κράτος μετέφεραν στον Ελ. Βενιζέλο ο μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρύσανθος και ο Κ. Κωνσταντινίδης.
- Ο μητροπολίτης Χρύσανθος τεκμηρίωσε με ισχυρά διπλωματικά έγγραφα εθνολογικού χαρακτήρα τις θέσεις του ποντιακού ελληνισμού.
- Ο Ελ. Βενιζέλος αναθέτει στον μητροπολίτη Χρύσανθο τον χειρισμό του Ποντιακού Ζητήματος στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης που διεξαγόταν στο Παρίσι.
- Ο Ελ. Βενιζέλος θέλησε να εξηγήσει τη θέση του σε δύο τηλεγραφήματα.
- Η πεποίθηση του πρωθυπουργού ότι δεν επρόκειτο να έχει ελπίδες επιτυχίας ένα αυτοτελές ποντιακό κράτος βασιζόταν:
 - στην υπερβολική εκτίμηση του ποντιακού ελληνισμού σε 2 εκ. πληθυσμό,
 - στη δημιουργία αρνητικών εντυπώσεων στη Συνδιάσκεψη του Παρισιού.
- Ο πρωθυπουργός κατέληξε στη θέση ότι η πιο ρεαλιστική λύση ήταν ο ποντιακός ελληνισμός, μαζί με εκείνον της Κιλικίας και ίσως της Καππαδοκίας να ενταχθεί στο υπό ίδρυση αρμενικό κράτος.
- Εκτιμούσε ότι στο υπό ίδρυση αρμενικό κράτος οι Αρμένιοι δε θα αποτελούσαν την πλειοψηφία και οι Πόντιοι θα ήταν ισότιμα μέλη.
- Ο Ελ. Βενιζέλος αναγνώριζε σε κάθε περίπτωση ότι δεν μπορούσε να επιβάλει στον ποντιακό ελληνισμό λύση την οποία οι Πόντιοι δε θα ήθελαν.

A.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΩΤΗΣΗ (σ. 250-251)

- Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων.
- Τον Δεκέμβριο του 1918 άρχισε στο Παρίσι το Συνέδριο Ειρήνης.
- Στο Συνέδριο Ειρήνης ο Ελευθέριος Βενιζέλος πείστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις να μη συμπεριλάβει τον Πόντο στον φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων.
- Ο Ελ. Βενιζέλος συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία.
- Οι Έλληνες του Πόντου εξέφρασαν τις έντονες διαμαρτυρίες τους.
- Οι Έλληνες του Πόντου, απογοητευμένοι, πραγματοποίησαν συνέδρια στο Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία.
- Στα συνέδριά τους, οι Έλληνες του Πόντου διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης.
- Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τηλεγραφήματα στο Παρίσι, για να μεταπέισουν τον πρωθυπουργό.
- Τον Απρίλιο του 1919 επισκέφτηκε τον Ελ. Βενιζέλο ο μητροπολίτης Τραπεζούντας Χρύσανθος και τον ενημέρωσε διεξοδικά.
- Ο Ελ. Βενιζέλος μετά την ενημέρωσή του από τον μητροπολίτη Χρύσανθο για το Ποντιακό Ζήτημα αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων.
- Ο Ελ. Βενιζέλος έδωσε την έγκρισή του στον μητροπολίτη Χρύσανθο να συνεχί-

σει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη.

- Οι περισσότεροι από τους πολιτικούς της Συνδιάσκεψης, εκτός από τους Άγγλους αντιπροσώπους, είδαν με πολλή κατανόηση τα αιτήματα των Ελληνοποντίων.
- Ο Πρόεδρος των ΗΠΑ υποσχέθηκε να διαθέσει την ψήφο του στη Συνδιάσκεψη υπέρ των Ποντίων.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Τον Δεκέμβριο του 1918 άρχισε στο Παρίσι το Συνέδριο Ειρήνης, με το οποίο θα επισφραγιζόταν το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου. Εκεί θα κρινόταν και το μέλλον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στο πλαίσιο των συζητήσεων της Συνδιάσκεψης διαφαινόταν η ίδρυση Αρμενικής Δημοκρατίας. Όμως, όσον αφορά το Ποντιακό Ζήτημα, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, αν και αρχικά σύμφωνος με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων, πείστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις να μη συμπεριλάβει τον Πόντο στον φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων.

Έτσι, με υπόμνημά του προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, πρότεινε να παραχωρηθεί ο Πόντος στο υπό σύσταση αρμενικό κράτος, αφενός διότι οι Μεγάλες Δυνάμεις ήταν αντίθετες στη δημιουργία ενός ποντιακού κράτους και αφετέρου διότι εκτιμούσε ότι το μέλλον του ποντιακού ελληνισμού ήταν δυσοίωνα στο πλαίσιο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Εξάλλου, προέβλεπε ότι, αφού οι Μεγάλες Δυνάμεις δε συναινούσαν στην ίδρυση ποντιακού κράτους, εάν ο ποντιακός ελληνισμός παρέμενε στους κόλπους του τουρκικού κράτους που διαμορφωνόταν στο τέλος του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου με την κατάρρευση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, θα δοκιμαζόταν από μια πολιτική εκτουρκισμού των λαών που θα παρέμεναν μέσα στα τουρκικά σύνορα.

Όπως ήταν φυσικό, οι Πόντιοι δεν αποδέχθηκαν την πρόταση Βενιζέλου και ο ίδιος ο πρωθυπουργός έγινε αποδέκτης θύελλας διαμαρτυριών τόσο από τους Έλληνες του ιστορικού Πόντου, όσο και από τους Πόντιους των παρευξείνων χωρών, της Αμερικής, της Αλεξάνδρειας και, κυρίως, της Ελλάδας. Απογοητευμένοι, πραγματοποίησαν συνέδρια στο Μπακού, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρόμενοι για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης, ενώ πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τηλεγραφήματα στο Παρίσι, για να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό.

Τον Απρίλιο του 1919 επισκέφτηκαν τον Ελ. Βενιζέλο ο μητροπολίτης Τραπεζούντας και ο Κ. Κωνσταντινίδης και τον ενημέρωσαν διεξοδικά. Ειδικά ο μητροπολίτης Χρύσανθος τεκμηρίωσε με ισχυρά διπλωματικά έγγραφα εθνολογικού χαρακτήρα τις θέσεις του ποντιακού ελληνισμού. Μετά την ενημέρωσή του, ο πρωθυπουργός αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων. Έτσι, έδωσε την έγκρισή του στον μητροπολίτη Χρύσανθο να συνεχίσει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη.

Οι περισσότεροι από τους πολιτικούς της Συνδιάσκεψης Ειρήνης στο Παρίσι, εκτός από τους Άγγλους αντιπροσώπους, είδαν με πολλή κατανόηση τα αιτήματα

των Ελληνοποντίων. Μάλιστα, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ υποσχέθηκε να διαθέσει την ψήφο του στη Συνδιάσκεψη.

Ο Ελ. Βενιζέλος θέλησε να εξηγήσει τη θέση του σε δύο τηλεγραφήματα. Η εκτίμησή του ότι θα ήταν προς όφελος του ποντιακού ελληνισμού, μαζί με εκείνον της Κιλικίας και ενδεχομένως της Καππαδοκίας, να ενταχθεί στην υπό σύσταση Αρμενική Δημοκρατία βασιζόταν στην πεποίθησή του ότι είχαν δημιουργηθεί αρνητικές εντυπώσεις στη Συνδιάσκεψη Ειρήνης από την υπερβολική εκτίμηση του ποντιακού ελληνισμού σε 2 εκ. πληθυσμό. Ο πρωθυπουργός θεωρούσε ότι η στάση του αποτελούσε την πιο ρεαλιστική λύση τη χρονική εκείνη συγκυρία και ότι αυτή δεν υποβάθμιζε τους Ποντίους, οι οποίοι, όπως εκτιμούσε, θα καταλάμβαναν ισότιμη θέση στην Αρμενική Δημοκρατία, αφού οι Αρμένιοι δε θα αποτελούσαν την πλειοψηφία των πολιτών.

Σε κάθε περίπτωση, ο Ελ. Βενιζέλος αναγνώριζε ότι δε θα μπορούσε να επιβάλει στον ποντιακό ελληνισμό μια λύση την οποία οι ίδιοι οι Πόντιοι δε θα ήθελαν.

2. ΠΑΡΑΘΕΜΑ

Η συστηματική εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου

Οι Νεότουρκοι αποκάλυψαν το μεγαλεπήβολο σχέδιό τους, την εξόντωση δηλαδή των ιθαγενών Χριστιανών της Μικράς Ασίας. Ποτέ, σε καμιά περίοδο της ιστορίας, κανένα πιο διαβολικό σχέδιο δεν είχε στοιχειώσει τη φαντασία του ανθρώπου. Η «ερυθρά» σφαγή ολοκληρώθηκε από ένα σύστημα που λέγεται «λευκή» σφαγή. Πρόκειται για την αργή εξόντωση από την κακομεταχείριση, τις εκτοπίσεις, το κρύο, την παρατεταμένη στέρηση νερού και τροφής, τον αποκλεισμό σε μπουντρούμια τόσο μικρά, που να μην χωράς όρθιος. Ο φανατισμός και η κτηνωδία του Εμβέρ, η πιο ψυχρή, μα κυνική φαντασία του Ταλαάτ αγαλλίασαν μ' αυτή την τρομερή επινόηση. Μπορούσαν να ισχυριστούν πως τις εκτοπίσεις τις απαιτούσαν οι στρατιωτικές ανάγκες και πως τα χέρια τους δεν είχαν λερωθεί με αίμα, γιατί οι χριστιανοί πέθαιναν μόνοι τους στο δρόμο!

[...] 11 Δεκεμβρίου 1916. Λεηλατήθηκαν 5 ελληνικά χωριά και κατόπιν κάηκαν. Οι κάτοικοι εκτοπίστηκαν. 12 Δεκεμβρίου 1916. Στα περίχωρα της πόλης καίγονται χωριά. 14 Δεκεμβρίου 1916. Ολόκληρα χωριά καίγονται μαζί με τα σχολεία και τις εκκλησίες. 17 Δεκεμβρίου 1916. Στην περιφέρεια Σαμψούντας έκαψαν 11 χωριά. Η λεηλασία συνεχίζεται. Οι χωρικοί κακοποιούνται. 31 Δεκεμβρίου 1916. 18 περίπου χωριά κάηκαν εξ ολοκλήρου, 15 εν μέρει. 60 γυναίκες περίπου βιάστηκαν... Ελεηλάτησαν ακόμη κι εκκλησίες.

Έκθεση του Αυστριακού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη Pallavicini, 19 Δεκεμβρίου 1916 και 2 Ιανουαρίου 1917 για τα γεγονότα στην Αμισό

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Ο πρέσβης της Αυστρίας στην Κωνσταντινούπολη καταγράφει την «ερυθρά» και τη «λευκή» σφαγή των χριστιανών της Μικράς Ασίας και ιδιαίτερα των κατοίκων της Αμισού του Πόντου. Αξιοποιώντας το παράθεμα που σας δίνεται και ανατρέχοντας στις ιστορικές σας γνώσεις, να παρουσιάσετε τη συστηματική εξόντωση στην οποία επιδόθηκαν οι Νεότουρκοι το 1916.*

A. ΠΡΟΕΡΓΑΣΙΑ

A.1. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΡΑΘΕΜΑΤΟΣ / ΕΞΟΜΑΛΥΝΣΗ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ

- Οι Νεότουρκοι είχαν αποφασίσει την εξόντωση των χριστιανών της Μικράς Ασίας.
- Στις Εκθέσεις του Αυστριακού πρέσβη στην Κωνσταντινούπολη Pallavicini το 1916 και το 1917 αποκαλύπτεται το σχέδιο των Νεοτούρκων.
- Ο Αυστριακός πρέσβης καταγράφει την «ερυθρά» σφαγή, δηλαδή την αιματοχυσία, που συνετελέσθη τον Δεκέμβριο του 1916 στην Αμισό του Πόντου.
- Ο Pallavicini αναφέρεται στην Έκθεσή του και στη «λευκή» σφαγή, δηλαδή στην εξόντωση με έμμεσο τρόπο των χριστιανικών πληθυσμών.
- Η «λευκή» σφαγή περιελάμβανε την εξόντωση από την κακομεταχείριση, τις εκτοπίσεις, το κρύο, την παρατεταμένη στέρση νερού και τροφής, τον αποκλεισμό σε ελάχιστο χώρο.
- Η Έκθεση του πρέσβη αναφέρεται στον φανατισμό και στην κτηνωδία των Εμβέρ και Ταλαάτ, των επικεφαλής των διώξεων των Ποντίων.
- Οι Εμβέρ και Ταλαάτ ισχυρίζονταν ότι με τη «λευκή» σφαγή εξόντωναν τους χριστιανούς χωρίς να ματώσουν τα χέρια τους.

A.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΒΑΣΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΕΡΩΤΗΣΗ (σ. 253-254)

- Η γενοκτονία των Αρμενίων από τους Νεότουρκους το 1915 είναι γνωστή στη διεθνή κοινότητα.
- Η μεθοδευμένη εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου την περίοδο 1916-1923 δεν είναι γνωστή στη διεθνή κοινότητα.
- Η μεθοδευμένη εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου έχει τις ίδιες ποσοτικές και ηθικές αναλογίες με εκείνη της γενοκτονίας των Αρμενίων.
- Το 1913 ζούσαν στον Εύξεινο Πόντο 697.000 Πόντιοι.
- Από το 1913 έως το 1923 θανατώθηκε το 50% των Ποντίων.
- Η εξόντωση έγινε από τους Νεότουρκους και τον Κεμάλ στις πόλεις, στα χωριά, στις εξορίες, στις φυλακές, στα τάγματα εργασίας, τα λεγόμενα «αμελέ ταμπουρού».
- Η εξόντωση των Ποντίων εξυπηρετούσε την εκκαθάριση της Μικράς Ασίας από το ελληνικό στοιχείο.

- Πέθαναν από τις κακουχίες κάτοικοι ολόκληρων χωριών που εξορίζονταν, τα γυναικόπαιδα και οι γέροντες που εξαναγκάζονταν σε εξοντωτικές οδοιπορίες μέσα στο χιόνι, οι άντρες στα τάγματα εργασίας και στον στρατό.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο πρέσβης της Αυστρίας στην Κωνσταντινούπολη Pallavicini, στις Εκθέσεις του Δεκεμβρίου 1916 και του Ιανουαρίου 1917, καταγράφει τα δραματικά γεγονότα της περιόδου εις βάρος των χριστιανών της Μικράς Ασίας γενικότερα και της πόλης Αμισού του Πόντου ειδικότερα.

Η συστηματική εξόντωση των Ελλήνων του Πόντου, που άρχισε το 1916 και θα ολοκληρωνόταν το 1923, δεν είναι γνωστή στη διεθνή κοινότητα τόσο όσο η γενοκτονία των Αρμενίων το 1915, με την οποία έχει τις ίδιες ποσοτικές και ηθικές αναλογίες, αφού εξοντώθηκε το 50% των 697.000 Ποντίων που ζούσαν στα παράλια της Μαύρης Θάλασσας.

Ο Αυστριακός πρέσβης αποκαλύπτει το σχέδιο των Νεοτούρκων, με επικεφαλής τους Εμβέρ και Ταλαάτ, οι οποίοι οργάνωσαν αυτό που ο ίδιος αποκαλεί την «ερυθρά» και τη «λευκή» σφαγή. Συγκεκριμένα, μέρος της «ερυθράς» σφαγής, δηλαδή των αιματοχυσιών ήταν οι επιθέσεις στα χωριά της περιοχής της Αμισού, των οποίων τις συνέπειες καταγράφει αναλυτικά με τη μορφή ημερολογίου. Σημαντικότερες, ήταν ωστόσο οι «λευκές» σφαγές με τις οποίες εξόντωναν τους χριστιανούς χωρίς να βιάζονται με αίμα τα χέρια τους. Τούτο το πετύχαιναν με την κακομεταχείριση, τις εκτοπίσεις, το κρύο, την παρατεταμένη στέρηση νερού και τροφής, τον αποκλεισμό σε μικροσκοπικά μπουντρούμια όπου οι αιχμάλωτοι δεν μπορούσαν παρά μόνο να σταθούν όρθιοι κ.ο.κ. Έτσι, πέθαναν από κακουχίες κάτοικοι ολόκληρων χωριών που εξορίζονταν, γυναικόπαιδα και γέροντες που εξαναγκάζονταν σε εξοντωτικές οδοιπορίες μέσα στο χιόνι, άνδρες στα τάγματα εργασίας, τα αποκαλούμενα «αμελέ ταμπουρού» και στον στρατό.

Ο φανατισμός και η κτηνωδία των Νεοτούρκων είναι φανερό ότι αποσκοπούσε στην οριστική εκκαθάριση της Μικράς Ασίας –της περιοχής του Πόντου συμπεριλαμβανομένης– από το ελληνικό στοιχείο.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Τρόποι εξόντωσης των Ποντίων

Οι Τούρκοι εκτόπιζαν και εξόριζαν τους Έλληνες μέσα στην βαρύτερη κακοκαιρία, χωρίς να τους επιτρέψουν να παραλάβουν ούτε τρόφιμα, ούτε στρώματα. Τα κυβερνητικά όργανα που συνόδευαν τους εκτοπιζόμενους δεν επέτρεπαν στα θύματά τους να σταθμεύουν σε κατοικημένα μέρη, αλλά μόνο σε μέρη έρημα και εκτεθειμένα στις χειμερινές συνθήκες. Ο σκοπός ήταν διπλός: πρώτα να μην μπορούν να στεγασθούν και έπειτα να μην μπορούν να αγοράσουν τρόφιμα. Δεν επέτρεπαν για κανένα λόγο να δώσουν βοήθεια στους γέρους γονείς ή στα ανήλικα παιδιά και στους αρρώστους, οι οποίοι εγκαταλείπονταν στα φαράγγια και στα δάση και πέθαιναν από την πείνα ή αποτελειώνονταν από την λόγχη των Τούρκων.

Σε διάφορα μέρη της χώρας ιδρύθηκαν λουτρώνες δήθεν για στρατιωτικούς λόγους. Τα κυβερνητικά και αστυνομικά όργανα που οδηγούσαν τους μετατοπιζόμενους εξανάγκαζαν τους δυστυχείς για λόγους δήθεν υγιεινής να λουστούν. Έβαζαν κατά εκατοντάδες άνδρες, γυναίκες και παιδιά στα λουτρά, γυμνούς με θερμοκρασία 4 βαθμών. Τα ενδύματα των δυστυχών ελεηλούντο.

Όταν έβγαιναν από το λουτρό, τους εξανάγκαζαν να παρατάσσονται στο χιόνι και με θερμοκρασία κάτω του μηδενός και να περιμένουν επίσκεψη του αστυνόμου για καταμέτρηση, ο οποίος ποτέ δεν ερχόταν πριν από μία ώρα. Έπειτα άλλη μία ώρα περίμεναν τον γιατρό για ιατρική επιθεώρηση. Κατά την επιθεώρηση χαρακτηρίζονταν άρρωστοι οι νεότεροι και υγιέστεροι, οι οποίοι θανατώνονταν κατά την αποστολή στο νοσοκομείο.

«Το έργον της Ελληνικής Περιθάλψεως»,

έκδ. Γραφείου Τύπου Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα 1921, σ. 85-86,

και Αγτζίδης, Βλ., *Ποντιακός Ελληνισμός*, Θεσ/νίκη 1990, σ. 27-28

2. Ο Κεμάλ και η εξόντωση των Ποντίων

Στις 19 Μαΐου 1919, ο Κεμάλ αποβιβάστηκε στη Σαμψούντα του Πόντου και άρχισε την οργάνωση του τουρκικού εθνικιστικού στρατού. Αυτονομήθηκε από την επίσημη οθωμανική κυβέρνηση και οργάνωσε τις παλιές εθνικιστικές συμμορίες, οι οποίες βαρύνονταν με την εξόντωση των Ελλήνων, των Ασσυροχαλδαίων και των Αρμενίων κατά την περίοδο του πολέμου. Στόχος του ήταν η ανατροπή των μεταπολεμικών πολιτικών διευθετήσεων. Ήταν ακριβώς το αντίστοιχο πολιτικό φαινόμενο του Χίτλερ, ο οποίος επίσης προσπάθησε πετυχημένα –λίγο αργότερα– να ανατρέψει τις μεταπολεμικές [σ.σ.: του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου] πολιτικές διευθετήσεις.

Πρώτο του στρατιωτικό μέλημα ήταν η εξόντωση του ποντιακού ελληνισμού, ώστε να εκκαθαρίσει τα μετόπισθεν. Η ύπαρξη ελληνικού αντάρτικου στις βόρειες

περιοχές της Μικράς Ασίας, αποτελούσε, όπως φαίνεται, μεγάλο κίνδυνο για τις προσπάθειες του Μουσταφά Κεμάλ. Δύο σώματα του εθνικιστικού τουρκικού στρατού στάλθηκαν κατά των Ποντίων ανταρτών. Παράλληλα αξιοποιήθηκαν περιθωριακές ένομες ομάδες, όπως αυτή του Τοπάλ Οσμάν, ώστε να επιτευχθεί η ολοκλήρωση της γενοκτονίας. Επίσης επανενεργοποιήθηκαν τα έκτακτα «Δικαστήρια Ανεξαρτησίας», τα οποία είχαν δράσει κατά τη διάρκεια του πολέμου. Εκατοντάδες Έλληνες καταδικάστηκαν και εκτελέστηκαν απ' αυτά με την κατηγορία της αυτονομιστικής δράσης.

Το τέλος του 1921 σφραγίστηκε από φοβερές ωμότητες στο μικρασιατικό Πόντο. Ο Βρετανός αρμοστής στην Κωνσταντινούπολη Sir Horace Rumbold πληροφορεί τον υπουργό εξωτερικών Curzon ότι: «Οι Τούρκοι φαίνεται ότι δρουν βάσει προμελετημένου σχεδίου για την εξόντωση των μειονοτήτων... Όλοι οι άνδρες ηλικίας άνω των 15 ετών της περιφέρειάς Τραπεζούντος και της ενδοχώρας εκτοπίστηκαν στα εργατικά τάγματα του Ερζερούμ, Καρς και Σαρήκαμης».

Βασισμένος σε μια σειρά επισήμων αναφορών ο Βρετανός πρωθυπουργός Λόιντ Τζορτζ προβαίνει σε δημόσιες δηλώσεις στη Βουλή των Κοινοτήτων (House of Commons. The Parliamentary Debates, Fifth Series, τομ. 157): «...[στον Πόντο] δεκάδες χιλιάδες [Ελλήνων] ανδρών, γυναικών και παιδιών απελαύνονταν και πέθαιναν. Ήταν καθαρή ηθελημένη εξολόθρευση. «Εξολόθρευση» δεν είναι δικιά μου λέξη. Είναι η λέξη που χρησιμοποιεί η Αμερικανική Αποστολή».

Αγτζίδης, Β., «Οδός Κεμάλ - Αριθμός μηδέν»,

<http://pontosandaristera.wordpress.com/2007/01/05/kemal-ataturk/>

ΕΡΩΤΗΣΗ: *Οι Νεότουρκοι αποσκοπούσαν στη φυλετική εκκαθάριση της περιοχής του Πόντου. Να καταγράψετε τις πρακτικές που υιοθέτησαν προκειμένου να επιτύχουν τον σκοπό τους και τις συνέπειες που αυτές είχαν στον ποντιακό ελληνισμό, αντλώντας πληροφορίες από τις ιστορικές σας γνώσεις και τα παραθέματα που σας δίνονται.*